

НА ГУКІ „МЕЛОДЫ“

«Мелодыя» — так называецца ў Мінску не зусім звычайны маладзёжны клуб, які зблізіў маладых людзей самых разнастайных прафесій, з рознымі прывабленнем у жыцці. Тут можна бачыць работніцу камвольнага камбіната Д. Воранава, абаронцу футбольнага каманды «Дынама» І. Романа, навуковага супрацоўніка Т. Навікова, мастака-малювальца В. Разанава, аспірантку Акадэміі навук Э. Крукава, інструктара гармака камсамолу В. Бажанава, асістэнта медыцынскага інстытута П. Навікова. Ды хіба так варта пералічыць усіх, якіх іх звыш 70 чалавек! Усе яны па аўтарска прыкладзе ў сваёй музычнай клуб, створаны пры Саюзе кампазітараў Беларусі.

Што ж бачыць моладзь цікавага і карыснага для сябе ў гэтым клубе і чаму ён так ён падабаецца? А адзін з ініцыятараў стварэння «Мелодыі» — інжынер электратэхнічнага заводу А. Палкін гаворыць:

— Тэкі клуб, дзе мы можам слухаць музычны твор, дзе шмат цікавага дэдавацца аб жыцці і творчасці кампазітараў, даючы тэрмабы стварэння ў Мінску. А да гэтага наш культурны круггляд станае значна шырышэй і музычны густ павышаецца.

У размову ўступаюць студэнткі Ф. Брэйман, С. Варыга і будаўнік Ю. Яфімаў.

— Слухаць бяскожна дрэнны джыз з рэстарану або неват канцэртнай эстрады — гэта значыць духоўна абкрадаць і збяджаць сябе, — гаворыць

адзін з новых суб'ектывікаў. — На свеце ёсць столькі добрай музыкі, з якой мы амаль зусім не знаёмы і пра якую, на жаль, мала ведаем. Вось чаму думаем аб стварэнні музычнага клуба сустрэлі ў моладзі гарачую падтрымку.

Праўда, сярод некаторых членаў гэтага клуба трапіліся і скептыкі. Так, пачынаючы журналістка В. Наўзорова, якой даручылі рыхтаваць матэрыялы для першага нумара рукапіснага альманаха «Мелодыя», пісала: «Аб ідэі стварэння клуба аматараў музыкі» — сумненне ў такіх, як напрыклад, Ф. Брэйман. Яна настойліва запэўнівала ў тым, што такі клуб велікі неабходны, што ён некалькі разоў цікавага і захапляючага. Трэба прызнацца, што, хіць звыш я не паказвала свайго недавер'я да гэтай задумкі, але ў душы ў многім сумнявалася: ці патрыбу наогул такі клуб і ці не будзе ўдзел у яго працы бескарнасна і крыўдзін траты часу, які асцвяляе дарогі тым, што працуе на вытворчасці і вучыцца».

Ды і першыя пасяджэнні так званых «Мелодыі», дзе сярод іншых пытанняў узялі пытанне і аб прапаленне твораў вядомых мастацтваў музычных твораў сярэдняга і шырокага маса, таксама выклікалі сумненне ў такіх, як В. Наўзорова. Як яны змогуць прапалендаваць музыку, думалася ім, не маючы для гэтага спецыяльных ведаў, не будучы сапраўднымі знаўцамі музыкі.

Але ўжо першыя «аўторскія» клубы прываблілі і захапілі літаральна ўсіх неведальнікаў. Кожнаму стала ясна, як многа можа памагчы ў эстэтычным выхаванні моладзі гэты музычны клуб. На самай справе, колькі новых уражанняў прыносілі кожны раз праслухоўванні твораў сусветна вядомых кампазітараў! Члены клуба пазнаёміліся з соль-мінорнай сімфоніяй Моцарта, рускімі народнымі песнямі і рамансамі Глінкі, Рахманінава ў выкананні Ф. Шаляпіна, з «Балеры» Раўляя, «Славянскімі танцамі» Дворжана. Яны з задавальненнем слухалі ў запісах «Трашнуку» Стравінскага і «Рэспонды ў стылі білез» Гершвіна, творы беларускіх кампазітараў.

Тыя, хто рэгулярна наведвае клубныя «аўторскія» «Мелодыі», не толькі ўважліва слухаюць музыку, але і дружна выказваюць свае думкі аб праслуханым, дзеляцца ўражаннямі, спрачаюцца. Нельга тут не сказаць пра тое, як тыя ж члены клуба паміраюць распушчваючы сярод моладзі абанементаў на філарманічныя канцэрты, як яны прагна раскуляюць новую літаратуру аб музыцы, як чапер рыхтуюць дыскусію па новаму беларускаму балету, «Святолі і цені» Г. Вагнара.

Стварэнні клуба «Мелодыя» арганізуюцца сустрэчы з кампазітарамі і выканаўцамі рэспублікі. Яны пагаварваюцца і пра тое, каб перанесці сходы і гутаркі пра музычны мастацтва ў шырока аўдыторыю — на прадрывнасці і навучальны ўстаноў горада і такім чынам пашырыць сферу свайго ўплыву на новыя масы людзей, звываючы новых прыхільнікаў музыкі.

Сярод КНІГ ПОПЛЕЧ З НАМІ

Былае так, доўгі час жынеш з чалавекам у адным доме, кожны дзень вітаешся з ім, прывык да яго ўсміхні, раз-пораз і перакінаешся словам-другім, але ўсё ж ён застаецца для цябе «незнаёмым знаёмым»: і ведаеш свайго суседа, і амаль што не ведаеш яго. Ды вось аднойчы, слова за слова, пачынае паміж вамі несладкавацца дыялог размова, ён запрымае зацепа да сябе паслядзень, наугарыць, і пойдзеш ад яго са светлым, радасным наўчэннем, усхваляваны тым, што адкрыў цікавага чалавечка, знайшоў новага друга... і шкадуеш, што не ведаў яго як след раней, што жыў ачыч побач, не ведаў, які ён сардэчны і душэўны, твой сусед.

Падобнае пачуццё выклікае і знаёмыства з кнігай вершаў Хаіма Мальцінскага «Поплеч з намі» (Мінск, 1963). Асобныя яго вершы сустракаліся раней — то на старонках газет, то на старонках «Полымя» і «Беларусі», вершы часам цікавыя, часам не вельмі выдатныя, па іх шчыра было складана пазнаць, чалавечка ўражанне аб творчым абліччы паэта. І вось — кніга. Хоць у яе ўважліва пераглядаюцца пасляважныя творы, яна змяшчае ў сабе некалькі лепшых рэчываў даваенных год, раскрытае перад чытачом усю творчую і чалавечую біяграфію аўтара. Дакладная назва кнігі, Імяна поплеч з усімі сынамі Краіны Саветаў жыць і амагацца за праўдліва рэвалюцыйнага героя Хаіма Мальцінскага: хлосцік з беларускага мястэчка сталіцы чырвонымі пінжерам, потым камсамольцам, поўным салдатам, Вялікай Айчыннай вайны. Як робіць з рэўміямі, Ідзе ён поплеч са сваімі братамі і на будоўлі сям'яў, і на сценішчы, падзівае з ім зусім шчыра выпрабаванні, дзельці і радасці, і смукат, і кавалек хлеба, і глыток вады.

Пачуццё кроўнай аднасіці з савецкім народам прасякнута ўсё кніга Мальцінскага.

Гэды бітвы з фашызмам адлюстраваны паэтам у многіх вершах: «На Маргінскіх траніях», «Канец 1942 года», «Мой стралковы бацька», «На марш» і іншыя. Простыя і суровыя, верныя яскравай жыццёвай праўдзе, яны саргыты сьлюшную любовію паэта да роднай савецкай зямлі, прасякнута сапраўдным шчырацтвам.

Наогул, лірычны пачатак у паэзіі Хаіма Мальцінскага моцны. Паэт хораша і своеасабліва ўме перадаць і малюнак прыроды, і дэзды прыкметны душэўны арух, усё звычайнае з'яўляе паказачу ў нечаканым святле. (Праўда, не ведаючы мовы арыгінала, цяжка аналізаваць паэтычную тканіну верша. Але думаецца, што пераклад ва

МІСТАП

Добрая п'еса — зарука поспеху будучага спектакля. Гэта ісціна, якую наўрад ці можна аспрэчыць. А калі яшчэ ў добра п'есе ды правільна размеркаваны ролі, ад чаго, па словах аднаго з заснавальнікаў Маскоўскага Мастацкага тэатра Ул. Неўмірніча-Данчакі, залежыць паловіна поспеху спектакля, дык бадай, лэе гэты вышэйшы, ён прадстаўляе даўгае сцэнічнае жыццё.

Адна з лепшых п'ес М. Горькага «Васа Італіяноўна», пастаўленая ў Рускім драматычным тэатры імя Горькага рэжысёрам Бондаравым, не прынесла радасці ні выканаўцам, ні гледачам. Гэта сацыяльна вострая, тагачасная п'еса даўно не азначаюча ў рэпертуары А. «Беласаяніца» — выдатная п'еса А. Астроўскага ў тым жа тэатры? Здавалася б, у спектаклі дастаткова правільна размеркаваны ролі, ёсць асобныя ўдала зробленыя сцэны, а ў цэлым ён не стаў значнай падзеяй у тэатральным жыцці рэспублікі. І справа тут зусім не ў тым, што гледач, маючы, стаў увогуле раўнадушным да класічнага рэпертуару, як часам у нас сцягнутае. Барта прыкладам, які добра была папярэдаць, прынята трагедыя «Мяне і ты» ў Мінскай оперы, «Л. Талстога ў Мінскай тэатры, «Навадніца» А. Астроўскага ў Тэатры імя Мясніковаў, іх тут жа Вясяляга верцілі аб класічным абывалым стаўленні гледача да класічна аддзельна. Ды і ў нас у рэспубліцы «Улада цемры» ў настанюўцы Гродзенскага тэатра выклікала вялікую цікавасць гледачоў.

Чаму ж атрымліваецца, што п'есы, амаль роўныя па сваіх мастацкіх вартасцях, так па-рознаму гучаць у сцэнічным уяшаванні?

«Васу Італіяноўну» глядач сустрэў раўнадушна толькі таму, што п'еса М. Горькага не ўхвалявала рэжысёра, ён прапачаў іе пісьменна, але суха. Нікага свайго бачання, ніякіх новых, свежых, жылых думак, якія маглі б зацкавіць нашага сённяшняга гледача, выказана не было.

На сучасным этапе работы драматычнага тэатра галоўная роля ў вытлумачэнні твора належыць рэжысёру. Нават добрая п'еса пры

НА СЦЭНЕ — САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ

Драматычны гурток пры Мінскай вышэйшай партыйнай школе з поспехам паказаў спектаклі «Кухарка» і «Кухарка замужам». А. Сабронава, «Над Дыяпрам» А. Карневіча, гэтыя спектаклі гледачы не толькі слухалі, а ўважліва і калганілі сельскарацельскія імя Дзяржынскага і імя Кірава, а таксама рабочы станюбудавнічага заводу імя Кірава.

Нядаўна драматургічны школы ачышчалі ішчэ адну пастаноўку — «Пануль не замужам» В. Суходэвіча. У гэтым спектаклі ў поспехі выйшлі і імя слухалі школьныя артысты — Валодзіца, Сувавала, Алесь Мілашэвіч, Галіна, Чачат, Мікаіл Фальцэў і іншыя.

П. БАРОДКА.

РЭЖЫСЁР І П'ЕСА

Наўдасці цікавых творчых выканаўцаў не ўсхваляе гледача, калі рэжысёр выраза і існа не адзіна на пытанне: «Дзеля чаго я сёння стаўлю гэтую п'есу? На якія хвалюючыя пытанні сучаснасці я хачу адказаць сваёй пастаноўкай, якія ідэалы і думкі?» Яны гэтыя адказы на гэтыя пытанні ў думках ад і знаёмы змяшчальныя ішчы ўвабачэння адказаў у пытанні пра жыццё, удумлівага, тагачаснага акара. Дадаткова, трагічна і хвалюючая думка рэжысёра не можа не захапіць акара, а акара ў сваю чаргу не можа не перадаць усё, што хвалюе яго, свайму трэцяму партнёру — гледачу. Гэта будзе гарачае спрэчка, дыснут аб жыццёвых вартасцях, а не пераказ у асобах напісанага драматурга.

Я да гэтага часу перакананы, што тропікі прастацінаў, але іццяла лірычна п'еса І. Шамякіна «Адзінае будучыня» маглі б атрымаць больш выдатны вынік, розанісе, калі б рэжысёр паставіў да працы над п'есай больш любіва, калі б знаўлі, якія хвалючыя аўтара п'есы, адзілі ішчы водгук у душы рэжысёра. Я маю на ўвазе пастаноўку гэтай п'есы ў Рускім тэатры імя Горькага рэжысёрам В. Рэдзіх. Некалькі разоў я глядзела гэты спектакль і так «не-аважмела», што хачу сказаць рэжысёру гледачу, дзеля чаго паставіла гэтую п'есу. Я маю на ўвазе гэты тэатр? Калі б гаворка ішла пра чарговага рэжысёра, якога могуць і абавязнае стаіць тую або іншую п'есу, не вельмі лачыцца з яго асабістымі густамі і пажаданнямі, тады ішчы справа. Яму можна было б толькі паспаваць. Але ж В. Рэдзіх іццяла тады мастацкім праўдніком тэатра. Думаю, што ішчэ не навізаву ён п'есу. Яна сама не выбрала. А вось чаму выбрала, застаецца загадкай. Нават па размеркаванні ролі вядзе, што рэжысёр не зусім правільна азваму п'есу. Ужо ў рэжысёрскім выразіні ўсё было проціпаставлена аўтарскай задуме. І таму неадохны п'есы ішчы вышліліся. Стаіць больш яра адчуваць ішчы. Мале вельмі крыўдна за таленавітага празаіка І. Шамякіна, які сирабаваў свае сілы ў драматургіі, і сорамна за тэатр, які ішчы не памог аўтару, а наадтар, вырашны спектакль наперакор аўтарскай задуме, аказав аму мядзведку паслугу.

Гаворачы пра дапамогу аўтару, я зусім не маю на ўвазе, што рэжысёр і акара павіны былі дапісваць яе за аўтара, перапрацаваць яе. Я маю на ўвазе толькі рэжысёрскае прапачэнне п'есы, трактоўку п'есы, яе вобразае вырашэнне.

І тут мне хочацца спыніцца на дзюх работах нашых тэатраў гэтай сезона — на пастаноўцы п'есы Г. Мядзіані «Дзень нараджэння Тэрэзы» ў Рускім тэатры імя Горькага і п'есы Н. Івантар «Першая старонка» ў Тэатры імя Янкі Купалы.

П'еса «Дзень нараджэння Тэрэзы» — гэта хутэй скампанаваная замалёўка, жарнавыя варіянты і жыцця герцагіня Кобы, чым стройны драматургічны твор. Характары дзюх асоб толькі

пункцірна намечаны аўтарам, паведлівы нават цэнтральныя пераанаў п'есы псхалагічна не заўсёды апраўданы.

Якая ж патрэба была ўдумліва, рухліва рэжысёрска работа, каб на гэтым матэрыяле стварыць хвалючы, патрыятычны спектакль аб людзях маленькага вострана свабоды. Рэжысёр М. Сівака не толькі драўліва азваму п'есу, але і палюбіў яе, залюбіў яе рэжысёр-грамадзянін. І сваё партыінае, грамадзянскае стаўленне да п'есы на Кубе прагучае ўсё вобразнае лад спектакля, ігру акараў да іцця глядзельнай залы. Не ўсё, вядома, у гэтым спектаклі радуе. Ёсць тут і рэжысёрскі і акараў недадохы. Ды іх і не можа не быць, таму што недадохы ўнутранай псхалагічнай характарыстыцы вобразаў — прысутнічаюць у самым драматургічным матэрыяле.

Аднак прыватны недадохы не зацімняюць галоўнага, якое зацімняе ў тым, што надалека неадохнаым драматургічным матэрыяле рэжысёр і Свему творчому калектыву ўдалося зрабіць цэласны партыінацы, хвалючы асобны твор.

Новы спектакль Тэатра імя Янкі Купалы — «Першая старонка» на п'есе Н. Івантар — гэта ападанне пра жыццё наага маладога чалавечка.

Увершыню за творчасцю драматурга Н. Івантар я пазнаёмілася на п'есе «Былыя хлопчыкі». П'еса на мяне не зрабіла глыбокага ўражання, хоць яна была надрукавана ў часопісе «Тэатр» і яе ахвотна ўключалі ў рэпертуар і абвясны тэатры, і тэатры юнага гледача нашай краіны. Не спадабаўся мне ў п'есе драбнаматэрыя, уведзеная аўтарам у нешта вядкае, прышчыпова важнае. Наўмыснасць, надуманасць асноўнага канфілікту п'есы, думаецца мне, і была яе галоўным недахопам.

«Першая старонка» — больш сталы драматычны твор. Тут аўтар псхалагічна абгрутовавае палодзіны сваіх героюў, іх вуснамі выказвае ішчы ішчы, сучасныя думкі. І ўсё ж і ў гэтай п'есе шмат што мне здалося наўмысн, часам прастайнішчым, усё дзюсці кімсьці сказаным. Але ў спектаклі Тэатра імя Янкі Купалы (рэжысёр Ю. Шчыракоў) усё гэта выгладзе ішчы. Рэжысёр зрабіў усё магчымае, каб п'еса прагучала сапраўды молада, разумена, цікава.

Дзякуючы правільнаму рэжысёрскаму вырашэнню, спектакль выносіць прыгаор дзюдзінасіці і халікасту, зацёску крытыкі і прышчыно чалавечай годнасці — усё тое, што нарадзіў культ асобы і што часам пераходжае яшчэ на будоваць светлае камуністычнае грамадства.

Праўда, не ўсе сцэны спектакля ўдалося пастаноўчыку падладрадаваць агульнай рэжысёрскай задуме. Сцэны прыняцця ў камсамол і сцэны сватаства Міхалы ішчы вядуюць за агульнага цікавага вырашэння. Яны трохі прышчыны і, бадай, наўмысныя.

Сярод выкарыстаных матэрыялаў — два рукапісныя тэмы песень і частушак С. Сахарова, запісы песень, зробленыя Я. Драздзічам на Дзісёнішчыне, песні, запісаныя Анцукевічам на Гродзеншчыне і Палесці, а таксама рукапісныя матэрыялы ішчы даследчыкаў і зборнікаў Беларускай вуснай народнай творчасці. Тут і лірычныя, і жыўныя, і вясельныя, і абрадавыя песні, запісаныя дзю рэвалюцый на тэатры і Гомельскай і Магілёўскай абласцях, а таксама бытавыя, каразёвныя і ішчы казкі, дасціпныя жарты, народныя ладанні і легенды, прыказкі, якія трапіла адлюстравваюць думкі і ішчыні беларускага народа дакстрынічнага перыяду. Фотакопіі выданні заход-

Ва ўсім жа астагіні: і ў цікавым выкананні, і ў рэжысёрскім вырашэнні гэта — праўдзвы спектакль, які мае вялікае выхавачае азначэнне.

Віктар Меднікаў — востры, смелы, разуменны, праўдзвы, дашчыты чалавек. Менавіта такім бачыў мы яго ў цудоўным выкананні артыста В. Тарасова. В. Тарасаў за сваё не вельмі вялікае творчае жыццё стварыў цэлы рад яркіх, цікавых сцэнічных вобразаў. Але, бадай, ні ў адной ролі ён не быў такі арганічны. У спектаклі арганічна амаль усё выканаўшы. І ў гэтым ачуваецца вялікая работа рэжысёра.

Маша — Л. Давідовіч жыць востра тропікі сціплым, але ўнутры вельмі бурным жыццём. Яе адчувае, пра што думае Маша, калі маўчыць. Мы бачым яе дзюрычы, праўдзвыя вочы, яе падышчы доўгія, часам беднааможныя рукі, мы верым у Машу. Верым, яе вераць яе сябры.

Яснасць рэжысёрскай думкі, патрыятычнасць, шчырае жыццёвы паліты ў дэкарацыйным афармленні, празрысцасць і лёгкасць музычнай яго партытуры — усё гэта робіць спектакль хвалючыым і бавым творам.

Паглядзеўшы спектакль «Першая старонка», яшчэ і ішчы раз пераканавалася, якая адзіна і значная роля рэжысёра ў тэатры. Ад яго творчай фантазіі, арудыці, умения прапачаць за акараў, а галоўнае, умения стварыць запамінальны і хвалючы вобраз спектакля, у значнай меры, залежыць сёння рост і расквіт тэатральнага мастацтва, залежыць і прыток у тэатр новых свежых драматургічных твораў.

Сяф'я ГУРЫЧ, рэжысёр.

ДАТА, ЗНАМЯНАЛЬНАЯ ДЛЯ ЧАЛАВЕЦТВА

ДА 150-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ТАРАСА ШАЎЧЭНКА

Мікола БАЖАН, паэт, акадэмік, старшыня Урадава Рэспубліканскага юбілейнага Шаўчэнкаўскага камітэта

У сакавіку 1964 года спаўняецца 150 год з дня нараджэння Тараса Шаўчэнка, з дня, калі на свет павяліся чалавек, якому судзілася было стаць гэнём украінскай паэзіі, якому судзілася быць адным з самых рэвалюцыйных паэтаў у гісторыі чалавецтва.

Такім чынам, 1963 год для ўсяго Саветаў Саюза з'яўляецца годам шырокай усенароднай падрыхтоўкі да святкавання юбілею вялікага сына Украіны.

Тарас Шаўчэнка па праву займае адно з першых месцаў у плеедзе светлых зорак на духоўным гарызонце чалавецтва. У сваім слоўніку найбольш поўна, ярка і схвально адлюстравана пачуццё прыгнёчэння і эксплуатацыі народных мас, якія змагаліся за існаванне і верылі ў сваю светлую будучыню.

Таму дзень нараджэння Тараса Шаўчэнка будзе святкам не толькі для украінскага народа і іншых народаў СССР, але і ўсіх прагрэсіўных людзей свету.

Асабліва святкова і ўсенародна будзе праведзена шаўчэнкаўскія ўрачыстасці ў нас, у Саветскай Саюзе і, у прыватнасці, на Саветскай Украіне. Усе дні пачынаючы з сакавіка на май уключна, будучы праводзіцца ў нас Шаўчэнкаўскія

вечары. Пачуццё яны ў дзень нараджэння вялікага паэта (9 сакавіка) урачыстым пасаджэннем Урадавых Камітэтаў у Маскве і Кіеве, а таксама ва ўсіх саюзных рэспубліках, ва ўсіх гарадах, вёсках і пасёлках Саветскай Украіны і завяршэннем Усеаюнавым пленумам Саюза саветскіх пісьменнікаў у Кіеве і Каневе ў маі, калі расквітнее чароўная прырода Украіны, калі зашуміць веснавы Дніпро, зазеленеюць схілы Тарасавай гары.

На гэты ўрачысты шаўчэнкаўскі пленум прыбудуць пісьменнікі ўсіх народаў Саветаў Саюза, а таксама замежных гасці. Мы жаркуем, што ў гэтым свяце прыме ўдзел і дэлегацыя ЮНЕСКА, якая прыняла рашэнне адзначыць паміж Шаўчэнка і ўсім свеце. Гэта паліна стаць вялікай усенароднай інтэрнацыянальнай урачыстасцю.

У гэты дні па пастанове Урада Саюза ССР на малюніках берагах Масквы-рані ў сталіцы Саветаў Саюза будзе адкрыты помнік гэнію украінскага паэта. У Шаўчэнкаўскія дні будучы

складаны спецыяльныя навуковыя сексі як адрэзкі літаратуры і Інстытута Акадэміі навук, так і Устаўтуды літаратуры Украінскай Акадэміі, навуковыя сексі ўніверсітэтаў і іншых навуковых устаноў Украінскай ССР. Абудуцца вечары ва ўсіх вун, тэхнікумах і школах.

Да юбілею выдавецтва Украіны выпусціць звыш 165 назваў кніг. Сярод іх выданне ўсёй выдубленай жывапіснай спадчыны Шаўчэнкаўскага мастака, другі акадэмічны поўны збор літаратурных твораў Шаўчэнка ў шасці тамах, трохтомнік Шаўчэнка, багата ілюстраваны сучаснымі саветскімі ўкраінскімі мастакамі «Кабзары».

«Кабзар» — малява фармата, «Кабзар» для дзяцей і шаўчэнкаўская лрыка. Усе гэтыя кнігі будуць выхадзіць тыражом у сотні тысяч экзэмпляраў. У выдавецтвах рэспублікі запланаваў таксама выдасці камплекты мастацкіх плакатаў і альбомаў, а таксама паштоўныя. Міністэрства сувязі СССР выпусціць да знамянальнай даты серыю шаўчэнкаўскіх паштоўных марак і канвертаў.

Для больш шырокага азнамлення чалавецтва са спадчынай вялікага паэта Усеаюнава выдавецтва літаратуры на замежных мовах

падрыхтавала пераклады шаўчэнкаўскіх твораў на англійскую, іспанскую і нямецкую мовы. Гэтыя творы таксама выйдуча да юбілейных урачыстасцей. У гэты ж час ЮНЕСКА ажыццёвіць выданне твораў Шаўчэнка на французскай мове.

Украінская саветская кінематографія выпусціць да юбілею некалькі фільмаў. Адзін вялікі мастацкі фільм — аб маладосці Шаўчэнка і фільм дакументальны — аб трыццаці гадах яго жыцця і шляху вялікага паэта.

Тэатры Украіны, у прыватнасці оперныя, пакажуць новую оперу «Тарас Шаўчэнка», над якой працуе кампазітар Георгій Майбада і паэт Андрэй Малышка. Будзе і паэма опера «Назар Стадоля», напісаная кампазітарам Канстанцінам Данькевічам. У драматычных тэатрах будуць ужо лены спектаклі ўкраінскіх драматургаў, прысвечаныя жыццю і творчасці Шаўчэнка (п'есы І. Кавра, Ю. Яноўскага, Ю. Касцюка і іншыя).

Ужо цяпер украінскія саветскія кампазітары пішуць «сімфанічныя, кантатна-араторныя, харавыя і вакальныя творы на вершы Т. Р. Шаўчэнка і разам з пісьменнікамі

рыхтуюць музычна-літаратурныя кампазіцыі пра паэта.

Мы думаем да юбілейных дзён арганізаваць у Кіеве (у Красавіку і маі) выстаўку шаўчэнкаўскіх карцін, гравюр, малюнкаў і разам з гэтым выстаўку лепшых мастацкіх твораў, прысвечаных Шаўчэнку, адлюстраванню героіў яго твораў. Украінскія паэты і пісьменнікі стварылі цэлы рад паэтычных і празаічных твораў, прысвечаных Шаўчэнку. Такім з'яўляюцца апошні І. Смільчанскага, А. Іваненкі, А. Ільчэны, вершы П. Тычыны, М. Рэльскага, А. Малышка, І. Драча і многіх іншых.

Урад Украінскай Саветскай Рэспублікі клопацца аб тым, каб усе месцы, звязаныя з імем Тараса Шаўчэнка, былі адпаведна добра ўпарадкаваны. Устаўляецца рад мемарыяльных дошак на памятных месцах.

Такім чынам, вядзецца вялікая, высякародная і чароўная работа, каб ушанаваць славу і веліч паэта, які з'яўляецца нашым гонарам, нашай святынёй, вялікім каштоўным укладам у агульначалавечую культуру.

Няхай жа палымнае слова Шаўчэнка заўсёды кліча чалавецтва да светлай будучыні, за якую змагаўся паэт і ў ім якой працуе, творчы, будзе сваё шчаслівае, чароўнае жыццё і родны шаўчэнкаўскі народ, народ Саветскай Украіны.

Бюлетэнь ЮНЕСКА.

НАБЫТА МАСТАЦКІМ МУЗЕЕМ

М. БАГДАНАУ-БЕЛЬСКИ. «Ля пераправы».

Экспедыцыя ў Львоў

Супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея Р. Самсонаў і Л. Клок правялі навуковую экспедыцыю ў Львоў. У музеях старажытнага горада былі выяўлены цыкавыя матэрыялы, якія адносяцца да гісторыі Беларусі.

Так, напрыклад, у Львоўскім дзяржаўным гістарычным музеі захоўваюцца старадаўнія гравюры XVI—XVII стагоддзяў горада Гродна, план бітвы пад Лоевым у 1649 г., план горада Рэчыцы ў час узяцця яго слянянка-казацкім атрадам пад кіраўніцтвам Северыяна Налівайкі.

У фондах музея ёсць планы беларускіх гарадоў перыяду першай усенароднай вайны — Полацка, Пінска, Луніца, Мінска, Вілейкі, Слоніма.

Асабліва цікавае мае фрагмент габелена памерам 325x225 см, вытканы беларускімі слянянкамі ў 1757—58 гг. на мануфактуры Радзівілаў у Карэлічах Мінскай губерні.

Габелен зроблен з выпаду, падаўлення слянянскага паўстання ў 1756 г. На ім адлюстраваны атрады паўстанцаў і войскі наліваў.

У бібліяцыі Львоўскага ўніверсітэта знойдзена кніга Е. Тышкевіча «Апісанне Барысаўскага павета» са старажытнай гравюрай ваколц Барысава ў сярэдзіне XIX ст. Выяўлены біграфічныя дадзеныя пра беларускага вучонага-філалага Шымона Жукоўскага (1782—1834), які нарадзіўся ў в. Горна Барысаўскага павета. Жукоўскі быў прафесарам Віленскага ўніверсітэта і членам многіх навуковых таварыстваў.

У аддзеле мастацтваў бібліятэкі Акадэміі навук УССР выяўлена шмат кніг на рускай, украінскай, польскай, французскай мовах, у якіх ёсць ілюстрацыі, якія адносяцца да Беларусі, — віды гарадоў Палесся XIX стагоддзя, фабрыка вышываў у Вілейцы, віды беларускіх мястэчак і населеных пунктаў Сянно, Сноў, Варанча і інш.

У гістарычным музеі і ў бібліяцыі АН УССР захоўваюцца кнігі, надрукаваныя ў XVII ст. Сярод іх — кніга Сімеона Полацкага «Псалтыр рыфмаваная», надрукаваная ў Верхняй друкарні г. Масквы ў 1680 г.

Некаторыя з гэтых матэрыялаў будуць набыты Беларускай гісторыка-краязнаўчай музеем.

ДОБРАМУ СЯБРУ, ВЕРНАМУ БРАТУ

У мінулую суботу «Агеньчык» Беларускага тэлебачання ў другі раз заезыў на блакітных экраны Мінска, Масквы, Кіева, Рыгі і шматлікіх іншых гарадоў і вёсак краіны. Мы, мінчане, чакалі яго з трывожай: апошнія «агеньчыкі» іншых студый былі, шчыра кажучы, вельмі цынічнымі, і нават можна было падумаць, што сам гэты жанр ужо вычарпаны. І наўрад ці ў ім можна знайсці штосьці новае, арыгінальнае...

І вось зачуў капеж, заіскрыліся ледзяныя ў святле веснавага месяца, крышталем абдэўся сакавік на галінцы, рушыў крыгаход. І пачулася песня пра «Агеньчык».

У песні адчулася тема яго: «На-прадвесні».

І, наколькі сёлета ўсе мы вясны зачаліся, наколькі яна яшчэ толькі на календары, а на вокнах марозец, на вуліцы ўсё яшчэ сніжок, — на «Агеньчыку» першым выступілі «Канькабежцы» — артысты балета. Іх жадзірадасны танец прагучаў як жартаўлівая эпітафія біяграфіі аіме: мядуль, ніхай сабе партызанца — ўзімку няма падастаў чалавецтва. Таматычная эс-

тафета далей была падхоплена ў паэтычных вершах пра вясну, што воль-вольна нас адорыць пралескамі; далей яе паніжэ жаночы ваякальны квартал Беларускага радыё ў песні маладога кампазітара Ігара Лучанка «Абуджэнне вясны». І потым гэта з лрычанага плана вельмі натуральна перарасла ў публіцыстычны, — калі вядучыя далі слова паэту Анатолю Вільчэну. Яго «Крыгаход» — раздзел з паэмы «Вечер з Волгі» прынес у тэлевізійнае каэфу ўрачыстую прыўзнясць, пераніжэ размову ад звычайнай вясны да гістарычнай «вясны чалавецтва», звязанай з імем вялікага Ільчы.

І мы аразумелі: «Агеньчык», хоць ён па прыродзе сваёй — жанр «інтымны», не павінен цурацца і публіцыстычнага пафасу.

Пасля ўрнічка з паэмы ўдзельнікі тэлевізійнай перадачы закружыліся ў вальсе. І вальс гэты некалькі натуральна выдзусіў за апошнія вытупілі тэатры пра «Блакітны Эладз» наспіены на кручых Расці сі-вой».

Затым адбылося выступленне заслужанага артыста РСФСР І. Са-

рокіна з песняй кампазітара Ана-толя Новікава «У ім заўтрашняга дня».

І вось глядчы бачыць мастака Вальчыка Ціхановіча са сваімі жартоўлівымі апавяданнямі ў малюнках. Цікавыя малюнк, асабліва першы — дэмаграфічны сярэбоўскі шарж на вядомага скульптара, які сабраўся іці на палыванне, апра-нуты так, нібыта ён накіроўваецца на паслядніне выстаўку або на вернісаж свайго сярба. Шарж зрабіў добрую справу. Мы пазналі таго скульптара (і не толькі пазналі, а з добрай усмейнай прыкметай) ў ім нейкую рысу, якую дагтуль вы-разна прыкмычаў толькі аўтар малюнка) і адчулі больш блізкаю сімпатэю да В. Ціхановіча, да яго асабістых захаванняў, і пра гэта пранікліва лічыць большы цікава-сць да яго творчасці. Гэта было па-ганьжоску? Тут быў гумар, была шчырасць і было тое, чаго дазна-цца пра свайго мастака глядч больш нідзе не можа.

У гэтым сэнсе самым цікавым і трынным было, бадай што, знаём-ства тэлегледчоў з аўтарамі каме-ды «Лявоніха на арбіце» Андрэем Макаёвікам. Яно пачалося з таго, што...

У кафе, за адным са сталіаў сядзела Луска. Сядзела і наірава, як тут, на «Агеньчыку» вясняла, спяваюць, танцуюць. Відавочна, ёй спадабалася.

— Прыгожа! А і ў нас не горш, хоць і не аўсім так (штысць) ў гэтым сэнсе яна адказала на пытанне гаспадыні кафе).

І раптам — Лявон з даёнкаю, у фартуху, улятае ў кафе: — Луска, Луска! Цябе тут яшчэ не хапала...

Паміж імі ідзе, з невялікімі па-праўкамі ў тэксце, тая самая смеш-ная сцена, у якой недарэка Лявон з жаклівацю пазнае, што ягоная жонка «вышла на арбіту». Звяр-таючыся да прысутных, Лявон шу-кае ў іх спачування, падтрымкі. Воль ён звяртаецца да чалавека, што сядзіць побач з Лускай, і па-знае ў іх...

— Андрэй Ягравіч! Таварыш Макаёвік! Што ты, аўтар, зрабіў? Якуты ты жонку падсунуў мне ў сваёй п'есе?

Але асабліва хочацца адзначыць паэтычны струмень у творчасці А. Шага. Калі ўся арэна імгненна ператвараецца ў поле, пакрытае спелым жытам, то ў кніжнасці сад светлыя лрычаныя паучы-цы напаяюць душу гледча. А радасны народныя мелодыі і вер-шы яшчэ больш умацняюць ура-жанне ад гэтых сцэн. Воль тут Ілюзія. Ужо сапраўды перастае быць самамтай, а становіцца яр-кім і даходлівым сродкам вяліка-га, змостаўнага мастацтва.

Трэба сказаць, што і ўся пра-грама ўвогуле выконваецца на добрым мастацкім і тэхнічным узроўні. Элементамі вынаходлі-васці, пошукамі новага адзначаны выступленні аўдыёрыстаў — ба-лясебраў П. і Ю. Мяснішчына і гімнастаў на канатах А. Даніла-ва і М. Мар'янова, музычных эканспэрытаў Л. і Г. Адліванкі. Яны старых звышніх сустракаюць чалавечы вынаходцаў арыгіналь-нага паляту Вялячы і сілава А. Неліповіча. Шмат вясельяў і сіла-ва прывносяць бурны мядзведзь А. Вяршыцкага, які таніць у па-цешлівай грацыі, і лустыцы за-хаватыя сабакі А. Пальды.

Шчыра працуе, выбраўшы све-жую арыгінальную маску, комік-паралдыст Валерый Колабаў (Кала-бок).

Словам, прадстаўленне Бе-ларускага цырка — адно з лепшых у сёлетнім сезоне.

Н. СВЯТЛІЦА.

І далей — размова аўтара са сваім героем. Размова, з якой вельмі трапіна вырысцоўваецца аўтарскага задума, яго стаўленне да пер-санажаў, самі персанажы і сам драматург-камедыёграф.

Гэты эпізод — бліскучы (не па-баімся такога слова) знаходка ў драматургіі «Агеньчыка». Непры-моўсавы, даціпны і жарт спа-лудуюцца ў ім з добрай сэнсавай нагруквай — папулярызатарскі твор-часці мастака праз тэлеэкран. У гэ-тым плане, як нам здаецца, варта было і далей пашыраць арбіту «Агеньчыка».

На жаль, аўтары перадачы не здолелі развіць знойдзеныя імі пры-ёмны.

Апраду ж пасля «Лявоніх» па-шла размова аб апошнім прэм'еры Тэатра оперы і балета — пастаноў-цы балета «Святло і цені» Г. Ваг-нера. Які гэта быў сумны сюжэт! Дзве інфармацыі — балетмайстра і дырэктара. Афіцыйны, з назмыс-най, стандартнай усмейнай. Ціка-ва ж людзі (мы ведаем іх), і спра-ва робіць цікавай! Чаму б ім не пагугрыць паміж сабой і з пры-сутнымі проста, сардэчна — не раскажаць пра цяжкія, магчыма, з нейкімі падрабязнасцямі, най-больш характэрнымі для працы стварэння гэтага балета?

Замест гэтага мы пачулі стэрэ-атыпную фразу: — Праца над новым спектаклем па сапраўднаму захавала ўвесь ба-летны калектыў.

А можа — не увесь? І не апра-ду? Магчыма, былі і скептыкі? І яны памыліліся? Воль і парадуйце-ся разам з намі з гэтага. І пакажы-це, што атрымаўся.

Георгій КОЛАС.

ПА РОДНАЙ КРАІНЕ

Трыста народных песень

Аднойчы ў Кабінет народнай музыкі пры Аграфена Глінкіна — простая руская жанчына, калгасніца, уладжыка вёскі Дзядзенкі Сма-ленскай вобласці. Загэраў твар, глыбкія зморшчынкі, якія сведчаць аб нялёгка пражытым жыцці.

— Прыехала ў Маскву нашы сма-ленскія песні, — сказала Глінкіна. — Гэтыя песні я пачала збіраць даўно, яшчэ ў маленстве, захоўваю іх у памяці, а потым пачала запісваць.

І Аграфена Глінкіна паклала на стол трыста штытак з тэкстамі пе-сень, а потым заспявала. Спявала яна нягучна і задзусьна, па-народ-наму проста і чыста.

Так пачалася творчая дружба на-роднай песенніцы з супрацоўнікамі Кабінета народнай музыкі. З гольса Аграфена Глінкіна было запісана на магнітафонную плёнку звыш трыста старадаўніх песень Сма-ленскай вобласці: вясельныя і хара-водныя, лрычаныя і танцавальныя, жартоўныя і драматычныя, песні-ба-лады. Усе песні, сабраныя Аграф-енай Глінкінай, аказаліся сапраўд-нымі шэдэўрамі рускай народнай пе-сеннай класікі.

Смаленскія песні простыя і пры-вабныя, яны падобны на палыныя кветкі; някіякія і пахучыя. Класі-фікацыя і ярка выяўлены абласныя песны стыль праўдліва і ў мелодыі нявольнага гукавога аб'ёму і ў паэтычнасці тэксту.

...Воль вясняная «красавічка» песня. Дзяткучы клічуць сяброўку на гуляньне. Блакітным святлом, звон-кім каляжом, свежасцю талага сн-егу напоўнена мелодыя. Нібы з ця-ла, з сонца сатаканы набеў пес-ні. Рабунішча, ты, кудравая; пра горку жаночую долю дарэвалю-цыйнай вёскі раскажае песня «Ах ты, пташка-канарэйка». Чыстым і пяшчотным малюсцю вобраз рускай дзяткучы ў песні «Шлі ў полі кветкі».

Разам з песнямі Аграфена Глінкі-на перадала Кабінету народнай му-зыкі рукапісную аўтабіяграфію. Яна нарадзілася ў 1893 годзе ў беднай селянскай сям'і. «Адзіным багачем нашых Дзядзенак былі песні, — успа-мінае Глінкіна. — Ні адна падзея ў вольсцы не праходзіла без песні. З пе-сень гулялі вяселле і праводзілі во-сенню маладых хлопцаў у салдаты, з песняй бавілі доўгі зімовыя ве-чары, сядзячы за прасіяноў. Спявалі і з'яўчаты вясню, выходзячы да раз-літай ракі паваражыць пра свой лёс».

...Нялёгка склаўся жыццё Груні Глінкінай. Толькі год давалося ву-

чыцца ў школе. Каб пракарміць сябе, пярбылі былі рабочыя рукі, і саміадолавая дзяткучка працавала на ўзросці з дарослым на пясчкім двары. У семнаццаці гадоў Груні сля-ком аддала замуж, задоўбіла, як бы цяжыя ёй ні даводзілася, яна не расставалася з песняй — песня была лешым, самым блізікім сябрам.

Цылая галерэя жывых вобразў простых рускіх людзей, карціны бы-ту дарэвалюцыйнай вёскі і шчэлі-вага, свабоднага жыцця пры Савет-скай уладзе адлюстраваны ў аўтабі-яграфіі Глінкінай. Але асабліва ці-кавыя і яркія ў ёй старонкі, прысвеч-аныя апісанню вясковых абрадаў і свят, у час якіх выконвалася тая ці іншая песня. Есць у Смаленскай вобласці сваёасаблівыя традыцыі: выконваць песню ў строга пэўны час года. У народзе гэтыя песні так і называюцца — «вясняныя», «летнія», «асеніяны». І не таму, што ў вясна-выя праўдліва сідла воднай стых-ці, а летнія напоўнены вобразамі квітнеючых садоў, спячучых пладуў і кветак — мелодыі песень, прысвеч-аных пэўнаму часу года, адрэчы-ваюцца сваёасаблівацю, выклікаю-ць тонкім разуменнем народам законаў акустыкі натуральных прыродных «задаў» — лясюў і паляў.

— Есць песні, — раскажае Глінкіна, — якія асабліва хораша гучаць ля разлітай ракі. Іх напелы сцешацца над валою і даюць добры адала-сак. Такія песні чуваць даляка, кі-ламетраў за дзесяць, у іншых вёс-ках. А іншыя песні, лётка спяваецца ў летнім лесе, калі дрэвы густа па-кравяваюцца лісцем.

Назіраны народнай песенніцы, выкладзеныя жыва ў мастацкай форме, з'явіліся каштоўным дадат-кам да сабраных ёю песень, а ўвесь матэрыял паслужыў повадам да складання зборніка.

Выданне зборніка «Народная пе-снь Смаленскай вобласці, запісаная ад Аграфены Глінкінай» уключана ў план Дзяржаўнага музычнага выд-авецтва.

Апроч навуковай каштоўнасці (у зборніку ўвоўдзе вялікая колькасць песень, дзятных па стылю, якія ад-люстравваюць шую эпоху ў развіц-ці рускай народна-песеннай твор-часці), песні зборніка з'яўча ба-гатым матэрыялам для творчасці кампазітараў.

Цэнтральная навуковая біблія-тэка Баку рэгулярна абменьваецца ніж-нямі выданнямі і часопісамі з 305-установамі 40 краін свету. У бі-бліятэку кангрэсу ЗША, Дзяржаўна-ую бібліятэку ГДР, кінегавішчэа ге-алогічных таварыстваў Англіі і Фран-цыі, Раджастанскую Акадэмію на-ву Індыі адпраўляюцца бандэролі

тыя сцены, палачы і купалы Кра-ля. На другой карціне Максіма Ве-раб'ева — сучасніка Пушкіна — від цэнтральнай часткі Масквы з драў-лянымі дамамі, якія цыгунша ад лу-кавымі ракі да сцен Кітай-горада.

На стэндзе, дзе размешчаны парт-рэты маскоўскіх знаёмых Пушкіна, знаходзіцца невядомы раней ахва-рэд, якія адлюстравваюць Венеі-ішва і Зубкова, Цудоўны партрэт Зубкова Пушкіна пазнаёміў і зблізіў-ся пасля свайго вяртання ў Маскву з сямлі ў сядзі Міхайлаўскага. У до-ме Зубкова паэт правёў шмат час, спадуючы яго расказаў аб следстве над дзекабрыстамі. Бо сам Зубкоў быў арыштаваны «па справе 14 снежня» і зняволены ў Петрапаў-лаўскай крэпасці.

Сярод новых экспанатаў музея — невялікая старадаўняя рамка з чар-новога дрэва з трыма мініяцюры-мі дзятчымі партрэтамі. Гэта акава-рэд невадомга мастака дзятчых ге-доў мінулага стагоддзя. На партрэ-це сестра жонкі Пушкіна — Аляк-сандра, якая потым жыла ў сям'і Паэта, і два не браты — Дамітры і Іван. Доўгі час партрэты вольсі ў адным з пакояў Палатынскага зава-да — мянцку, у якім жыў паэт.

Музей Пушкіна мае ў сваёй зор-цы дзесяцікі найкаштоўнейшых кар-цін і гравюр, якія паказваюць Ма-ску першай палавіны XIX стагод-дзя і яе людзей. Не праходзіць і месца, каб гэтыя зборы не ўзба-галіліся новымі ўнікальнымі твора-мі жывапісу.

Экспанаты пушкінскай Масквы

Пушкінская Масква! Як бяскона-дзякая яна ад сэннашай сталіцы руска-сцяльскай дзяржавы і разам з гэтым, якія блізікі савецкім людзям і сёння геніяльны паэт жыў рускай Александр Пушкін, дзекабрысты, Гер-цэн, Агароў, лепшыя людзі гэтай старой Масквы, старыя і рускай нацыянальнай культуры. Надаўна ў Маскоўскім музеі Пушкіна, што зна-ходзіцца на вуліцы Крапоткіна, з'я-віліся найбраздасныя карціны, якія адлюстравваюць гэтую адшую эпоху ад нас Маскву. На адным з пакоя-наў, напісаным у 1890 годзе Фела-рам Алексеевым, — Масква-рака з драўлянай набрэнжай і воўгичамі рыбака на беразе. А над ёю зубча-

З ГЛЫБІНІ СТАГОДДЗЯ

У Баржомскім краязнаўчым музеі доктар геалага-мінералагічных на-ву Дзвельні знойшоў пліты светла-ружовага маргелю (ватпявыя гліны), на якіх захавалася выразнае адлю-страванне шкідата рыба.

На думку прафесара, гэтая рыба тыпу астравоў, знаходзілася ў мар-скім басейне, які пакрываў ваколіш- Баржомі прыкладна 40—50 мілья-ну гадоў назад.

АДН.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБОВА, Г. М. ЗАГОРОДНІ, В. Б. ЛАДЫГІНА, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. М. МАКАЛЬ, І. А. САНКОВА, Р. К. САВАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОУ, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўтарак і пятніцу.